

ความต้องการและแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุใน พื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Needs and guidelines for welfare provision to support elderly care in
Ban Bala community, Kabang district, Yala province

ธัญนิดาภัสร์ แสงทอง¹, อับดุลคอลลี อรรอฮิมียะ², จิรัชยา เจียวกก³ และ สวัสดิ์ ไหลภากรณ์⁴

Thanidaphat Sangthong¹, Abdulkhaliq Arrahimee², Jirachaya Jeawkok³ and Sawat Laipaporne⁴

^{1,2,3,4}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

^{1,2,3,4}Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Thailand

E-mail: ¹jutarat.sae@psu.ac.th; ²mistersahara@gmail.com; ³jirachaya.j@psu.ac.th; ⁴sawat.l@psu.ac.th

Received September 30, 2021; Revised December 31, 2021; Accepted January 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลของผู้สูงอายุ และ (2) เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในเขตตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่คัดเลือกโดยการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ จำนวน 26 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการจับหมวดหมู่และกลุ่มประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้สูงอายุมีความต้องการในประเด็นการจัดสวัสดิการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย และด้านนันทนาการนันทนาการ แนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการดูแลสุขภาวะทางกายของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาวะทางจิตใจ การดูแลสุขภาวะทางสังคม และการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ

ผลจากการศึกษาจะนำไปสู่การสร้างสวัสดิการของกองทุนชุมชนอื่นในจังหวัดที่มีบริบทชุมชนที่แตกต่างไปจากครั้งนี้หรือในจังหวัดใกล้เคียง และมีข้อเสนอแนะกองทุนควรเชื่อมโยงกับองค์กร หน่วยงาน สถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้ทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อกองทุน ให้เข้ามาร่วมสนับสนุนในส่วนที่กองทุนยังไม่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: แนวทางการจัดสวัสดิการ; การรองรับการดูแลผู้สูงอายุ; ชุมชนบ้านบาละ

Abstract

This article aimed to study (1) to study the care needs of the elderly and (2) to propose guidelines for welfare provision to support elderly care in Bala Sub-district, Kabang District, Yala Province. The data was collected by semi-structured in-depth interview form and semi-structured interviews with 26 key informants selected by defining characteristics. The qualitative research was conducted by content analysis by categorizing and grouping content issues;

The results showed that people in Ban Bala Community Area, Kabang District, Yala Province, elderly people needed welfare provision in 5 aspects, namely needs for elderly care, education, social, housing and safety, and recreational recreation. The guidelines for the provision of welfare to support the care of the elderly in households in Ban Bala, Kabang District, Yala Province consisted of 4 approaches, namely guidelines for the care of the elderly's physical health, mental health care, social care, and the intellectual health care of the elderly.

The results of the study would lead to the creation of welfare of other community funds in provinces with different community contexts than this time or neighboring provinces. In addition, it had been suggested that the fund should be linked with organizations, agents, and educational institutions with knowledge and resources that were useful to the Fund to participate and support those that were not yet strong.

Keywords: Welfare Approaches; Supporting Elderly Care; Ban Bala Community

บทนำ

ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2547 พบว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2568 หรืออีก 15 ปีข้างหน้า จำนวน 1.49 ล้านคน และปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มเป็น 17.8 ล้านคน จากปัจจุบันที่มีจำนวน 7,639,000 คน ซึ่งจำนวนนี้ทำให้ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทวีคูณรองจากประเทศสิงคโปร์ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 จึงที่เน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มีคุณค่า มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคม จึงได้มีการเพิ่มนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาเป็นคลังความรู้ในการพัฒนาสังคมต่อไป และ 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับอำนาจหน้าที่ให้จัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนท้องถิ่นตนเอง และกำหนดให้การสังคมสงเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชรา

(พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 มาตรา 16 วรรค 10) องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องดูแลและรับผิดชอบประชากรในชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 8,619 คน เป็น อบต.แห่งหนึ่งที่ต้องดูแลรับผิดชอบ ประชากรทั้งสิ้น 8,440 คน ซึ่งในจำนวนประชากรทั้งหมด มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 926 คน และจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง 273 คน และจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ 5 คน และจำนวนผู้พิการ 61 คน (สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอกาบัง จังหวัดยะลาข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2560) และในปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนอยู่เรื่อย ๆ สำหรับในพื้นที่ตำบลบาละ

ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบาละ เกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ พบว่า ความต้องการสวัสดิการและการดูแลในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ทั้งเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้น้อย และไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่าย ทั้งในการดำเนินชีวิต และการดูแลรักษาสุขภาพ บางกรณีผู้สูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคที่ต้องทำการรักษาอย่างต่อเนื่องจากเหตุผลที่คณะผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในเรื่องของสวัสดิการ ทั้งในเรื่องของปัจจัยในการยังชีพ และปัจจัยในการรักษาและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุยังไม่ได้รับการดูแลที่ครอบคลุม หรือตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ทั้งเนื่องจากชุมชนบาละมีความน่าสนใจที่ว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งในแง่ของการกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเอง และที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และที่สำคัญในชุมชนบ้านบาละมีชุมชนที่มีลักษณะสองวิถี เป็นชุมชนวิถีมุสลิม และชุมชนวิถีพุทธ นับว่าเป็นชุมชนที่น่าสนใจทั้งในแง่ของความต้องการ และการดูแลของผู้สูงอายุว่ามีความต่าง และความเหมือนมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่การจัดและส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้การดูแลและให้เป็นไปตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู๋บ้าน พื้นฐานของความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะในปัจจุบันประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อย่างรวดเร็วและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงต้องรับภาระในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งเราต้องยอมรับว่าปัจจุบันประเทศของเราประสบกับปัญหาหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ดังนั้น การจัดสวัสดิการที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการและการดูแลผู้สูงอายุจึงมีข้อจำกัดมากมายในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นการศึกษาวัดการและความต้องการและด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำไปส่งเสริมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ของแต่ละศาสนามีการส่งเสริมการดูแลสามารถนำความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุไปใช้ในการดูแลได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ตลอดจนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนและสังคมอื่น ๆ ต่อไป และผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัย

ในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุต่อไปในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
2. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้จำแนกเป็นประเด็นได้ ดังนี้ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จากทฤษฎีการสูงอายุ ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสูงอายุ ทฤษฎีด้านสังคมวิทยา (Sociological Theory) และทฤษฎีทางด้านชีววิทยา (Biological Theory) พบว่าแต่ละทฤษฎีจะมองการสูงอายุแตกต่างกัน โดยทฤษฎีทางด้านชีววิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย ส่วนทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจาก ความจำ การเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ เป็นต้น และทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากผู้สูงอายุที่มีสภาพชีวิตเป็นสุขได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สามารถคงบทบาทและสภาพทางสังคมของตนเองไว้ได้ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) (2) แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน ฐานสวัสดิการชุมชน คือการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของชนในชุมชน รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หัวใจของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี

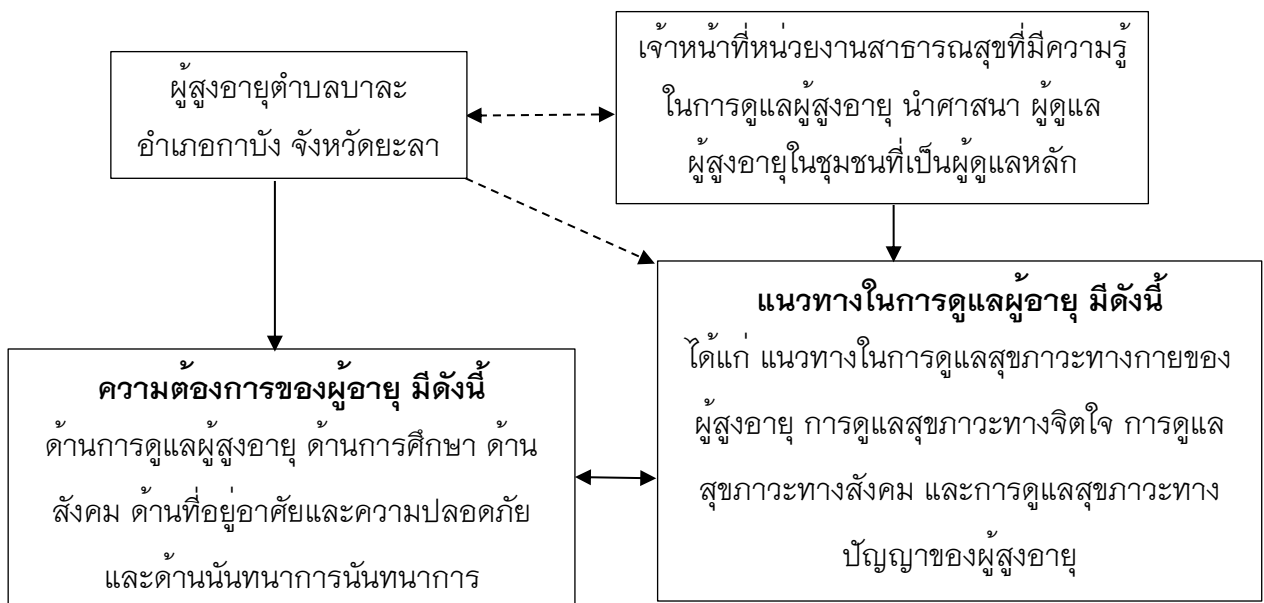
การจัดสวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพ และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ (นันทนา อยู่สบาย, 2557) และ (3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อแม่ ญาติผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย และมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ (อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, 2554)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าฐานของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับผู้สูงอายุ อันนำไปสู่การสร้างสวัสดิการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุ นั่นคือ การพิจารณาให้รอบด้านใน

บริบทของความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นในแต่ละช่วงวัย ทั้งผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย เพื่อการนำข้อมูลความต้องการเหล่านี้พัฒนาเป็นแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เพื่อทำการศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา และเพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

1) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ขั้นตอนการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้ แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดความต้องการของมนุษย์และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุตลอดจนแนวทางการการสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน ทั้งนี้จะไม่มีการกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน และแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดการจัดสวัสดิการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (informant) จำนวน 26 ประกอบด้วย 4 กลุ่มได้แก่ (2.1) เจ้าหน้าที่หน่วยงาน

สาธารณสุขที่มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลอำเภอกาบังทั้งหมด จำนวน 4 คน (2.2) ผู้นำศาสนา จำนวน 2 คน โดยเลือกผู้นำศาสนาที่มีบทบาทสูงสุดของแต่ละศาสนา (2.3) ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นผู้ดูแลหลักในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยและมีความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุครอบครัวละ 1 คน จำนวน 10 คน ในเขตพื้นที่ชุมชนใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) จนกว่าข้อมูลจะเสถียรหรืออิ่มตัว และ (2.4) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบะละ จำนวน 10 คน ใช้การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จนกว่าข้อมูลจะเสถียร อย่างน้อย 26 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (3.1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เพื่อในได้มาซึ่งการรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม โดยจะไม่มีกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นเพียงการกำหนดประเด็นที่ใช้การศึกษา และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะทำการเก็บข้อมูล (3.2) การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุและเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนที่ชุมชนยอมรับ โดยมีการกำหนดแนวคำถามจากการสรุปจากแบบสำรวจและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ (3.3) เครื่องมือด้านอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งส่วนในเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังนี้ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร และอื่น ๆ ทั้งในอินเทอร์เน็ตและหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มาเสริมในประเด็นที่เชื่อมโยงกับการศึกษา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวิจัย (2) การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ (2.1) การเก็บข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้ศึกษากำลังศึกษาดีที่สุด และมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informants) ซึ่งได้กำหนดกรอบคำถามไว้ล่วงหน้าแล้ว (2.2) นัดหมายบุคคลที่สัมภาษณ์ (2.3) พบผู้ให้สัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์พร้อมทั้งของอนุญาตบันทึกภาพหรือเสียง (2.4) การถอดเทปบันทึกเสียงคำให้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างพร้อมจัดพิมพ์คำสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยผู้วิจัยได้ทำการขอรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการ และผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2560

5) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอด้วยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ โดยไม่มีการข้ามประโยคบางประโยคที่ผู้วิจัยตัดสินใจว่า “ไม่มีความสำคัญ” เพราะทุกประเด็นสามารถอธิบายคำถามวิจัยได้ โดยเป็นการนำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

สวัสดิการความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วยประเด็นความต้องการ ดังนี้

1. ความต้องการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เมื่อวัยที่เพิ่มขึ้นการทำงานหรือโครงสร้างของกล้ามเนื้อย่อมเสื่อมถอยลงไป ปัญหาสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้แต่สามารถทำความเข้าใจ ป้องกัน และดูแลได้ การเรียนรู้ถึงปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ในผู้สูงอายุรวมถึงวิธีป้องกันและดูแล จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อีกยาวนานด้วยสุขภาพที่ดี และมีชีวิตชีวา ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมอง คือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืมโรคซึมเศร้า พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้หน่วยงานทางการแพทย์ มีการลงพื้นที่ เยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน หรือจัดบริการการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งยังต้องการให้มีการจัดอบรม หรือให้ความรู้ในเรื่องของการรักษาสุขภาพโดยใช้แนวทางของแพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสามารถใช้ในการดูแลตนเองขึ้นเบื้องต้น

2. ความต้องการด้านการศึกษา ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู อาจจะไม่มียาได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ อาจจะไม่มียาที่อยู่อาศัย ทำให้ได้รับความลำบาก พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้ทางโรงเรียนเพิ่มเวลาเรียนให้กับผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสมาเรียนหนังสือเพิ่มมากขึ้น และผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีความรู้และสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการจัดอบรม ในด้านการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอด เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และต้องการให้พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ เช่น ไปศึกษาดูงานในเรื่องของการฝึกอาชีพ และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น

3. ความต้องการด้านสังคม เมื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้สูงอายุ สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่ผู้สูงอายุก็ยังคงมีความต้องการทางสังคม เหมือนคนอื่น ๆ ทั่วไป ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาช่วยเสริมสร้างหรือทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนจะสร้างความสุข ความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความพอใจในชีวิต เนื่องจากยังคงรักษาบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้ได้ระดับหนึ่ง ทำให้เขามีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในสังคม มีคุณค่าและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จผู้สูงอายุจึงควรมีโอกาสได้เข้าสังคมที่เหมาะสม และการที่ผู้สูงอายุต้องอยู่แต่ในบ้าน ขาดเพื่อนในวัยเดียวกัน หรือ ขาดคนพูดคุยผ่อนคลายความเหงา ยิ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุให้กับคนในชุมชน และต้องการให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุย และได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม

4. ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูง อายุ เช่น ควรจัดบ้านให้สะอาด และถ้าเป็นไปได้ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เห็นแสงแดด หรือ ห้องพักที่แสงแดดส่องถึง เพราะนอกจากช่วยฆ่าเชื้อโรคแล้ว แสงแดดจะมีผลต่อจิตใจให้ความรู้สึกที่สดชื่น และเกิดพลัง ช่วยลดการซึมเศร้าได้เป็นอย่างดี พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้กับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และต้องการให้มีการจัดเวรยาม รักษาความปลอดภัย แก่ผู้สูงอายุที่เดินทางมาเรียน เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และยังต้องการให้ลูกหลานมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ให้มีความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุ

5. ความต้องการด้านนันทนาการนันทนาการ สำหรับผู้สูงอายุเป็นการกระทำกิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง โดยอาจกระทำคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะก็ได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมหรือแข่งขัน แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม อันได้แก่ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมงานอดิเรก พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้ภายในบริเวณโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดสถานที่สำหรับการออกกำลังกาย และเพิ่มเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

แนวทางการดูแลผู้สูงอายุ

แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วยประเด็นแนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมต่าง ๆ ของร่างกาย เกิดจากความชราภาพ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ในทุกระบบ ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลเฉพาะที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของโภชนาการ การเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้นำศาสนาในชุมชนตามหลักศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธจะมีแนวทางในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีในบางเรื่องที่อาจจะมีความแตกต่างกัน ตามหลักศาสนาอิสลามให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพที่ครบถ้วน ทั้งในด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย และการรักษาความสะอาด ซึ่งตามคัมภีร์อัลกรุอัน หรือวจนะของท่านศาสดาที่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของร่างกายในเรื่องของความสะอาดในทัศนะของอิสลามนั้น “การทำความสะอาดนั้นเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา” สำหรับศาสนาพุทธ กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการในการดูแลตนเอง และระวังตนเองในเรื่องของร่างกาย แต่สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนคชคิลาปัจจุบันมีการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุตามสภาพความเป็นอยู่ความสามารถ และเท่ากับความรู้ที่มีของผู้ดูแล

2. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยอื่น ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุไม่เพียงแต่สภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความโศกเศร้า ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ บุคลิกภาพ ความจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปด้วย และสำหรับการดูแลสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะศาสนาถือว่าเป็นที่พึ่งทางใจแก่มนุษย์ทุกศาสนา ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตในรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างกันตรงหลักของแต่ละศาสนาในการนำมาใช้ช่วยแก้ไขปัญหาเมื่อผู้สูงอายุประสบปัญหาสุขภาพด้านจิตใจ เช่น ศาสนาอิสลามจะส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตใจด้วยการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของศาสนา เป็นต้น ส่วนศาสนาพุทธนั้นจะมีการส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจให้เป็นจิตที่สะอาดบริสุทธิ์ เจตจำนงที่เป็นกุศล จะเห็นได้ว่าศาสนามีส่วนช่วยในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางจิตให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีขึ้นได้

3. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ สุขภาวะทางสังคมมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ไม่เพียงแต่การดูแลสุขภาพจิตใจ ทางด้านร่างกาย สังคมก็มีความสำคัญ การที่ผู้สูงอายุสามารถที่จะมีบทบาททางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ เพราะความรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อสังคม และเป็นที่ต้องการ การยอมรับจากสังคม ดังนั้น ผู้ดูแลต้องคำนึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และภายนอกบ้านที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันการเกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนจนถึงการเข้าสังคมของผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ถือเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสุขภาวะทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ แก่ผู้สูงอายุได้ ซึ่งสภาพแวดล้อมก็มีความสำคัญ เพราะการมีสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถทำให้สุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุดีขึ้นไปด้วย

4. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ สุขภาวะทางปัญญาเป็นความสุขที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา การรู้เท่าทันในการใช้ชีวิตเพื่อให้เกิดสุขภาพดี และสุขภาวะทางปัญญาถือว่าเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากปัญญามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพราะหากปราศจากปัญญาหรือความรู้ในการดูแลสุขภาวะทางกาย ทางจิต และทางสังคม ทั้งนี้ การพัฒนาปัญญาจะนำไปสู่การพัฒนาทางกาย จิต และสังคมที่สมบูรณ์ และในทางกลับกัน การพัฒนาทางกาย จิต และสังคมก็นำไปสู่การพัฒนาปัญญาเช่นกัน จึงเกิดสุขภาวะที่สมบูรณ์ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุควรมีความรู้เท่าทันในการดูแลสุขภาพไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข่าวสารในการดูแลสุขภาพและการช่วยเหลือตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางปัญญาที่สมบูรณ์ ดังนั้นการรักษาดูแลที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใส่ใจ และมีความรู้ในเรื่องของหลักการปฏิบัติว่าอะไรควรปฏิบัติ อะไรไม่ควรปฏิบัติ ทั้งนี้มีส่วนในเรื่องลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างประชาชนกับผู้รักษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 2 ประเด็น 1) ศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน และ 2) แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน เขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน

1.1 ความต้องการด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานสาธารณสุขเข้ามาเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน และให้บริการการตรวจสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเดินทางไปสถานบริการได้ด้วยตนเอง ตลอดจนจึงมีความต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการรักษาสุขภาพโดยใช้แนวทางของแพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีผู้สูงอายุให้ครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยะดา รักดีอำนาจ และ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการ เพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาดทอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า การดำเนินการกิจกรรมเพิ่มเติม คือ มีการจัดตั้งศูนย์บริการ สาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ การบริการตรวจสุขภาพที่บ้าน การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจน หรือไม่มีบ้าน เนื่องจากร่างกายเมื่อมีอายุที่มากขึ้นกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของโครงสร้างของร่างกายและกล้ามเนื้อย่อมเสื่อมถอยลงไปตามระยะเวลา ประกอบกับการประกอบอาชีพ

1.2 ความต้องการด้านการศึกษา ผู้สูงอายุต้องการให้มีโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ และมีเวลาเรียนรู้ให้มาก และจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มาเรียนหนังสือเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีความรู้และสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการจัดอบรม ในด้านการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอด เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และต้องการให้พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปศึกษาดูงานในเรื่องของการฝึกอาชีพ และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ ณัฏฐ์ฐิตดา เทวเลิศสกุล, วณิภา ศิริวรสกุล และ ชัชสรณ์ รอดยิ้ม (2559) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลังกระฉิบศึกษาเทศบาลนครรังสิตที่ระบุว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านการพัฒนาความรู้ คือ ต้องการการอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

1.3 ความต้องการด้านสังคม ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุให้กับคนในชุมชน และต้องการให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุย และได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่ผู้สูงอายุก็มีความต้องการทางสังคม ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาช่วยเสริมสร้างหรือทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนจะสร้างความสุขความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความพอใจในชีวิต เนื่องจากยังคงรักษาสภาพและสถานภาพทางสังคมไว้ ทำให้เขามีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในสังคม มีคุณค่าและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ

สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสคนพิการ และผู้สูงอายุ (2543) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพรักความเข้าใจความเอื้ออาทรการดูแลเอาใจใส่การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่กันอย่างมีความสุข และผู้สูงอายุควรได้มีบทบาท

1.4 ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้กับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และต้องการให้มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย แก่ผู้สูงอายุที่เดินทางมาเรียน เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และยังต้องการให้ลูกหลานมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ให้มีความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. 2546 มาตรา 11) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่นและการจัดที่พักอาศัย อาหาร และ เครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551) ที่เกี่ยวกับขอบเขตของงานสวัสดิการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีระบุว่า ข้อ 3 การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในตนเองเดียวกัน

1.5 ความต้องการด้านนันทนาการนันทนาการ สำหรับผู้สูงอายุเป็นการกระทำกิจกรรม ยามว่าง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง โดยอาจกระทำคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะก็ได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมหรือ แข่งขัน แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แก่ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมงานอดิเรก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมสมัย พิลาดง และคณะ (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ระบุว่า ด้านนันทนาการมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านนันทนาการพบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางศาสนาหรือแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรมีการจัดสถานที่สาธารณะในชุมชนให้เป็นสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2. แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2.1 แนวทางในการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมต่าง ๆ ของร่างกาย เกิดจากความชราภาพ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในทุกระบบตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลเฉพาะที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของโภชนาการเป็นสิ่งที่จะต้องให้ ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ การ

เคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ อังคินันท์ อินทรกำแหง (2552) ที่ได้ให้คำจำกัดความว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหาร หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ได้แก่ การรับประทานผักและผลไม้ การรับประทาน 16 ธัญพืช เช่น ข้าวกล้อง ขนมปังโฮลวีต ถั่ว ข้าวโอ๊ต เป็นต้น

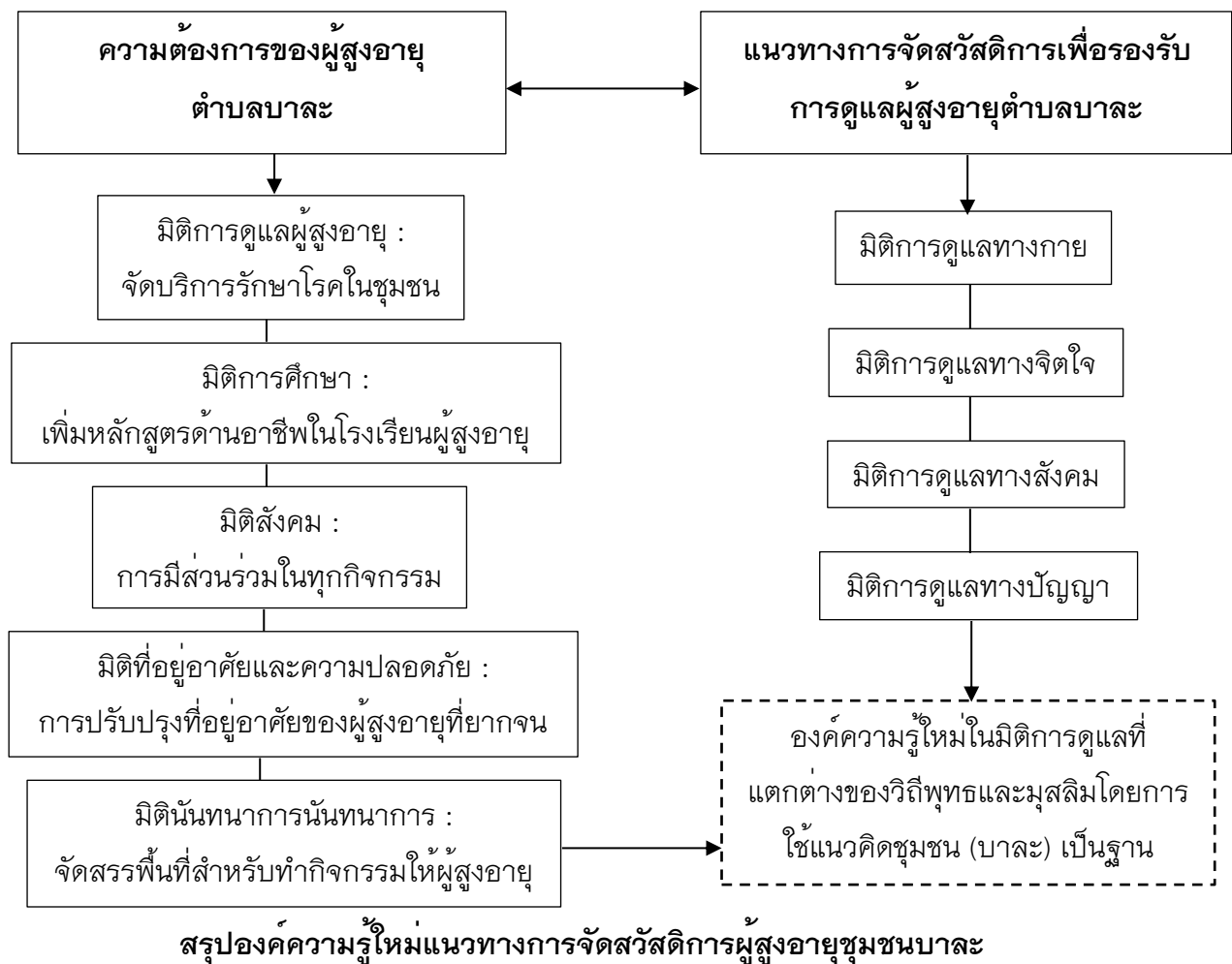
2.2 แนวทางการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุไม่เพียงแต่สภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความวิตกกังวล ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ บุคลิกภาพ ความจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อาจจะส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้ดูแลต้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้มากที่สุดหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่จะเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุให้มีความรักความอบอุ่น ให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า และการพูดจาดีอีกทั้งต้องเข้าใจสภาพจิตใจของผู้สูงอายุต้องยอมรับและเข้าใจว่าผู้สูงอายุเป็นอย่างไร ผู้ดูแลต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุด้วย การสร้างความสุขให้แก่ผู้สูงอายุควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว สอดคล้องกับส่วนศาสนาอิสลามนั้นจะเป็นในรูปแบบของการละหมาด (เข้าหา-พระเจ้า) และการอ่านอัลกรุ อาน และการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ซึ่งสอดคล้องในคัมภีร์อัลกรุ อานอัลลอฮ์ สุภานะฮ์วะตะอาลาได้ตรัสว่า ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธา และจิตใจของตัวเองสงบด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ฟังทราบเถิด ด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์เท่านั้น ทำให้จิตใจสงบ” (อัลรอรอด : 28 อ้างอิงใน อิดเรส อาบู. 2549) ดังนั้น ความสุขที่แท้จริงของคนนั้นคือเมื่อ ในหัวใจได้ถูกประทับไปด้วยความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ไว้ในหัวใจ และเมื่อใน จิตใจมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์แน่นอนความสงบสุข ความพอเพียง และความสุกก็จะบังเกิดขึ้นในจิตใจ บ่อเกิดของความสุขในทุกอย่างมันกลับไปหาจิตใจ

2.3 แนวทางการดูแลสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ สิ่งที่จะต้องคำนึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และภายนอกบ้านที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันการเกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนถึงการเข้าสังคมของผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ถือเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสุข ภาวะทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ แก่ผู้สูงอายุได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Abraham Maslow อ้างอิงใน นันทนา อยู่สบาย (2557) ชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 ว่า มนุษย์มีความต้องการทางสังคม และความต้องการการยกย่องจากสังคม ส่วนรูปแบบกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุนั้นจะเป็นในรูปแบบของชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาที่มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมปฏิบัติและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาริวิจัยของ พานิชนอก ประยุทธ์ (2551) ที่พบว่า การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุ จากกิจกรรมดังกล่าว สามารถส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในช่วงบั้นปลายชีวิตที่ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิต สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา

2.4 แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ บุคลากรด้านสาธารณสุขมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นของศาสนาแต่ละศาสนา เพราะการที่มาปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประชาชนที่เป็นมุสลิมมีข้อจำกัดในเรื่องของการปฏิบัติบางอย่าง ดังนั้น การรักษาดูแลที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใส่ใจ และมีความรู้ในเรื่องของหลักการปฏิบัติว่าอะไรควรปฏิบัติ ไม่ควรปฏิบัติ ทั้งนี้มีส่วนในเรื่องลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างประชาชนกับผู้รักษา ในขณะที่เดียวกันความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพก็มีความสำคัญสำหรับผู้ดูแลของคนที่ผู้สูงอายุในบ้าน หรือในครอบครัว เพราะจะต้องดูแลผู้สูงอายุบนพื้นฐานของหลักความรู้ด้านสาธารณสุข ทั้งนี้จะช่วยลดปัญหาหรือภาวะแทรกซ้อนต่อผู้สูงอายุได้ หากในทางกลับกันถ้าผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่มีความรู้ในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดความเสียหายหรือการสูญเสียชีวิตของผู้สูงอายุในครัวเรือน ได้ แต่หากว่าผู้ดูแลมีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุตามหลักวิชาการด้านสาธารณสุข ด้านโภชนาการ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการและแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อบริการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะผังมโนทัศน์พร้อมคำอธิบาย ดังนี้

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้สูงอายุมีความต้องการในประเด็นการจัดสวัสดิการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ จัดบริการรักษาโรคในชุมชน ด้านการศึกษาในลักษณะการเพิ่มหลักสูตรด้านอาชีพในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านสังคมด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน ด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยเน้นการจัดสรรงบประมาณเพื่อการนำสู่การปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่ยากจน และด้านนันทนาการ จัดสรรพื้นที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งความต้องการส่วนข้างต้นเชื่อมโยงสู่แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางในการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพทางจิตใจ การดูแลสุขภาพทางสังคม และการดูแลสุขภาพทางปัญญาของผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในมิติการดูแลที่แตกต่างของวิถีพุทธและมุสลิมโดยการใช้แนวคิดชุมชน (บาละ) เป็นฐานผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน และในชุมชนของบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีการสะท้อนข้อมูลในประเด็นขององค์ความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน และการดูแลในระดับชุมชนให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรจะต้องมีความเชื่อมโยงกันทั้งครัวเรือนและชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสอดส่องดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการดำเนินโครงการในลักษณะของการพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนที่เชื่อมโยงในระดับชุมชนด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ขาดการบูรณาการการปฏิบัติงานและการสร้างฐานข้อมูลที่สำคัญ ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและชุมชนได้ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ดำเนินการบูรณาการฐานข้อมูลของผู้สูงอายุให้สามารถเกิดกระบวนการช่วยเหลือกรณีผู้สูงอายุประสบปัญหาในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ ความแตกต่างและเชื่อมโยงกันของความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ โดยที่ความต้องการดังกล่าวเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้เหมือนกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบเป็นโมเดลการดูแลผู้สูงอายุตามวิถีพุทธและมุสลิมได้ โดยควรให้ความสำคัญกับความต่างของฐานด้านจิตวิญญาณ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลระบบการดูแลที่เหมาะสมของชุมชนบาละให้มีความเป็นรูปธรรมเพื่อมุ่งสู่การนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: เจเอสการพิมพ์.
- ณัฐริจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษา เทศบาลนครรังสิต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 9(1), 569-545.
- นันทนา อยู่สบาย. (2557). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วน ตำบลศีร์ษะ จระเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ* (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประยุทธ์ พานิชนอก. (2553). *กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญา ผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัดน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปิยะดา รักดีอำนาจ และ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อ ผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. *วารสารวิทยาการ จัดการ* 31(2), 121-151.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ. (2543). *สรุปผล การดำเนินงานตามปฏิญญาระดับโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ.
- สมสมัย พิลาดง และคณะ. (2557). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลดงพญา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารการบริหารปกครอง*, 3(1), 133-148.
- อุทุมพร ศตะกุ่มมะ และคณะ. (2556). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล สงคราม*, 7(1), 129-138.
- อิตเรส อาบู. (2549). *พฤติกรรมและการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุไทยมุสลิมในตำบลกะมิยอ อำเภอ เมือง จังหวัดปัตตานี* (ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัด ยะลา.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2552). *การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3 self ด้วยหลัก promise model*. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์.
- อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์. (2554). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคมวัตถุ 4 ของ ฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.